

Kristiansand
kommune

Sterkere sammen – Kristiansand mot 2030

Fagnotat - Skjærgården og kystbasert næringsutvikling

Dato: 7.mai 2020

Marit Eik mfl.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	4
1 Innledning	7
1.1 Geografisk avgrensing	8
1.2 Tematisk avgrensing	8
2 FNs bærekraftsmål	8
3 Nasjonale og regionale føringer	9
3.1 Nasjonale føringer	9
3.1.1 Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging	9
3.1.2 Ny vekst, stolt historie – regjeringens havstrategi 2017.....	9
3.1.3 «Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjø» (kgl.res. av 25. mars 2011).....	9
3.2 Regionale føringer	9
3.2.1 Regionplan Ager 2030	9
3.2.2 Regional plan for Kristiansandsregionen 2011-2050.....	10
3.2.3 Regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder (2016-21).....	10
3.2.4 Regional plan for idrett og friluftsliv og fysisk aktivitet 2014-2020	11
3.3 Planstatus – føringer i kommuneplaner for Søgne og Kristiansand	12
3.3.1 Søgne kommune, kommuneplanens samfunnsdel 2018	12
3.3.2 Søgne kommune, kommuneplanens arealdel 2018-2030	12
3.3.3 Kristiansand kommune kommuneplanens samfunnsdel med overordnet arealstrategi 2017.....	12
3.3.4 Kristiansand kommune kommuneplanens arealdel 2011	13
3.3.5 Strategiplan for idrett og friluftsliv	14
4 Kartlegging og beskrivelse av dagens situasjon, utfordringer og utviklingspotensialet	15
4.1 Miljøtilstand.....	16
4.2 Historisk utvikling- Kulturhistorisk landskap	17
4.3 Dagens bruk og utfordringer	19
4.3.1 Naturvernområder og naturmangfold.....	19
4.3.2 Landbruksvirksomhet i kystområdene	21
4.3.3 Friluftsliv og allmennhetens tilgang til strandsonen	22
4.3.4 Bosetting på øyer uten fastlandsforbindelse.....	23
4.3.5 Bebyggelse i 100-metersbeltet/strandsonen.....	23
4.3.6 Småbåthavner	25
4.3.7 Næringsliv og havnevirksomhet	29
5 Anbefalinger til overordnet arealstrategi – oppfølging i kommuneplanens arealdel	36
5.1 Overordnede prinsipper for avveining mellom bruk og vern av sjøområdene og strandsonen	36

5.2	Rammevilkår for utvikling av marine næringer	37
5.3	Rammevilkår for reiselivsnæringen	37
6	Problemstillinger som følges opp i kommuneplanens arealdel.....	37
7	Annen oppfølging.....	37

UTKAST

Sammendrag

Dette fagnotatet inngår i arbeidet med overordnet arealstrategi, innspill til samfunnsdelen og det oppfølgende arbeidet med kommuneplanens arealdel.

Kommuneplanens samfunnsdel med overordnet arealstrategi skal være overordnet og strategisk. Notatet er et faglig grunnlag og innspill til retningsmål, strategier og arealstrategier. Innspillene vil bli drøfta og omformulert tilpassa kommuneplandokumentet. Avveining mellom bruk og vern av arealer vil skje i kommuneplanens arealdel.

Notatet belyser dagens situasjon og utfordringer knyttet til ulike forhold langs kysten, vedtatt politikk i kommuneplanene for gamle Søgne og Kristiansand kommuner, samt FN's bærekraftsmål og nasjonale og regionale føringer, som er relevante.

Kystsonopolitikken i kommuneplanene i gamle Søgne og Kristiansand kommuner er i hovedsak lik. Begge planene vektlegger allmennhetens tilgang til strandsonen og kyststi. Prinsipper for lokalisering og utvikling av småbåthavner er lik. Ingen av de legger til rette for nye felt for fritidsbebyggelse, men adgangen til fortetting er i kommuneplanen for gamle Søgne tydelig fremhevet og mange fortettingsreguleringer er gjennomført. Kommuneplanens arealdel i gamle Kristiansand er restriktiv til akvakultur, mens Søgne i sin samfunnsdel har mål om å legge til rette for marine næringer som fiske og industri knyttet til havbruk. I gamle Kristiansand sin kommuneplan er det vektlagt å ta vare på næringsområder ved sjøen til sjørettet næringsvirksomhet. Dette er ikke like tydelig hos gamle Søgne.

Kommunen har en kystlinje på 300 km og over 3000 øyer, og holmer og skjær. Kystområdene med strandsone, øyer, holmer og sjøarealer er en viktig del av kommunens identitet. Landsdelens natur og klima er et fortrinn når det gjelder tilbudet av opplevelser og rekreasjon for både innbyggerne og tilreisende. Gode forbindelser til kontinentet er viktig for transport av både mennesker og gods mellom Norge og Europa.

Miljøtilstanden i sjøområdene er viktige forutsetninger for marint liv, fuglelivet, høsting av naturressurser, havbruk og rekreasjon. Kartdatabasen vann-nett viser at kjemisk tilstand i kystområdene er dårlig i de aller fleste vannområdene i kommunen, mens den økologisk tilstand er varierende. Mange av vannforekomstene omfatter store areal, mens forurensningskilden kan være lokal. Det betyr at tilstanden i deler av vannforekomstene kan være bedre enn det som framkommer i kartet. Videre er kunnskapsgrunnlaget mangelfullt mange steder. Det er behov for å forbedre kunnskapsgrunnlaget om naturtilstanden i vassdrag og sjøområder, og redusere utslippene, slik at alt vann i Kristiansand har god miljøtilstand.

Den tradisjonelle kystbebyggelsen og ikke minst uthavnene utgjør, sammen med det militærhistoriske landskapet, ett av kommunens fremste karaktertrekk. Landskapet har alltid vært i endring, men tempoet og omfanget av endringene i vår tid øker i en slik grad at viktige verdier står i fare for å gå tapt.

Det er flere områder som er vernet etter naturmangfoldloven i Kristiansand skjærgården. Verneforskriftene fastsetter hva som tillates og ikke tillates innenfor verneområdet. Oksøy - Ryvingen landskapsvernområde har egne bestemmelser med begrensinger for havbruksanlegg.

Otra, Topdalselva, Sygna og Lundeelva er lakseførende elver. I tillegg er det en rekke sjørrerbekker. Laks og sjørreret er rødlistede arter og elvene og bekkene i Kristiansand er av nasjonal betydning for bestandene. Utløpene og arealdisponeringen ved utløpene er viktige for bestandene. Det er utfordringer knyttet til disse arealene med hensyn til utbygging og fysiske tiltak i vassdragene som negativt påvirker kvaliteten og kan være uheldig for bestandene av ål, laks og sjørreret.

Det er foretatt systematisk kartlegging av naturmangfold i sjø og på land. Kartleggingen er likevel ikke fullstendig og kunnskapsgrunnlaget er flere steder mangelfull. Nødvendig supplerende kartlegging gjennomføres som del av utsjekk av naturmangfoldloven i plan- og utbyggingssaker. I sjøområdene er det registrert store skjellsandområder og større ålegress- og tareskogsforekomster som er av stor betydning for livet i havet. Naturmangfoldet er sårbart og vil kunne gå tapt ved mudring og annen arealbruk som ødelegger biotopene.

I kommuneplanens arealdel for gamle Kristiansand kommune er kyststien vist som eksisterende der den er etablert og fremtidig der den er manglende. Arealer til adkomst til friområder i strandsonen, inkludert parkering er flere steder mangelfullt og må sikres i videre planarbeid.

Kommunen hadde i ved overgangen til 2020 totalt 11706 bygninger registret i 100-metersbeltet langs sjø. 7346 av disse i gamle Kristiansand kommune og 3730 i gamle Søgne kommune. I perioden 2010 frem til 2020 er den samlede økningen bebyggelse i strandsonen på 1076 enheter bebyggelse. Det er flere utfordringer knyttet til fritidsbebyggelse bl.a. gamle reguleringsplaner og privatisering av strandsonen.

I kommuneplanens arealdel i de tidligere kommunene er det til sammen avsatt 81 arealer til småbåthavner. Dette innbefatter både offentlige og private havner. I tillegg er det mange private brygger som ikke er avsatt til småbåthavn.

Kristiansand kommune disponere pr. 1.1.2020 4278 båtplasser fordelt på 23 småbåthavner, 22 av disse ligger i gamle Kristiansand kommune. I tillegg er den ytterste delen av Solta båthavn i gamle Søgne kommune kommunal. Det er pr. januar 2020 ca. 550 ledige plasser i de kommunale havnene.

De siste 30 årene har det vært en reduksjon i antall fiskebåter i gamle Søgne og Kristiansand kommune. Det har likevel vært en utvikling i næringen ved at båtene har blitt større og mer effektive. Fiskerne har behov for kaiområder som imøtekommer dagens krav til næringen. Dette innebærer sikkerhet i innseiling, på kaia og til/fra kaiområdet på land. Krav knyttet til oppbevaring av råvarer og utstyr må også imøtekommes for å holde forsvarlig drift. Det er et potensial for utvikling innenfor fiskerinæringen. Forutsigbarhet knyttet til areal er viktig og påvirker investeringen i næringen.

ANBEFALINGER

Strandsonen og sjøområdene på Sørlandet har mange brukerinteresser. Økt marin matproduksjon er et nasjonalt mål og et viktig bidrag for å nå FN's bærekraftsmål nr 2 om å utrydde sult. Samtidig er Kristiansand en kommune i vekst med en økende befolkning og mange tilreisende.

Arealer som er godt egnet til akvakultur, kommersielle reiselivsanlegg og fritidsbebyggelse er også viktige for natur- og kulturmiljøet, båtutfart og rekreasjon. De bynære områdene er viktige for byutvikling.

Avveining mellom ulike brukerinteresser vil skje i arealplanlegging og byggesaksbehandling mm.

Overordnede prinsipper for avveining mellom bruk og vern av sjøområdene og strandsonen

- Forvalte strandsonen i et langsiktig perspektiv, bevare 100-metersbeltet natur-, kultur-, landskaps- og friluftsområder/ prioritere allmennhetens interesser og bevare viktige natur-, kultur- og landskapsområder.
- Tilrettelegge for allmennheten, etablere en sammenhengende kyststi/strandpromenade og tilgjengeliggjøre skjærgården for både fastboende og besøkende og deres behov.

Rammevilkår for utvikling av marine næringer

- Sikre tilstrekkelige arealer slik at eksisterende industri- og næringsvirksomheter med sjøtilknytning kan videreutvikles og ikke bygges inne.
- Legge til rette for videreføring av eksisterende akvakulturanlegg og kystbasert næringsutvikling innenfor omgivelsenes tålegrense.

Rammevilkår for reiselivsnæringen

Anbefaling til samfunnsdelen.

- Være en pådriver for at Kristiansand blir klassifisert som bærekraftig reisemål.

Problemstillinger som følges opp i kommuneplanens arealdel

- Sikre arealer for videre utvikling av fiskerinæringen.
- Avklare arealbehov og forutsetninger for utvikling av kystbasert næringsutvikling.
- Videreutvikle kyststien og turløypernettet.
- Utforming av retningslinjer/prinsipper for fortetting og utvidelse av eksisterende fritidsbebyggelse. Vurdere om det er avsatte arealer til fritidsbebyggelse som bør endres til boligbebyggelse.

Annen oppfølging

- Videreutvikle kyst- og kulturlandskapsbasert reiseliv og ta hensyn til reiselivets behov i informasjon om tilgang til friluftsområder og kulturmiljø.
- Tilrettelegging av kulturmiljøet for innbyggere og turister – formidling tilpasset reiselivsnæringen.
- Øke kunnskapen om miljøtilstanden og naturmangfold i sjøområdene.

1 Innledning

Kommunene Søgne, Songdalen og Kristiansand er fra 1. januar 2020 en ny kommune. Sterkere sammen - kommuneplanens samfunnsdel med overordna arealstrategi skal vise hvordan den nye kommunen skal utvikle seg.

Dette fagnotatet inngår i arbeidet med overordnet arealstrategi, innspill til samfunnsdelen og det oppfølgende arbeidet med kommuneplanens arealdel.

Kommuneplanens samfunnsdel med overordnet arealstrategi skal være overordnet og strategisk. Notatet er et faglig grunnlag og innspill til retningsmål, strategier og arealstrategier. Innspillene vil bli drøfta og omformulert tilpassa kommuneplandokumentet. Avveining mellom bruk og vern av arealer vil skje i kommuneplanens arealdel.

Notatet er utarbeidet av en tverrfaglig arbeidsgruppe. Notatet omhandler kystområdene og gjelder arealer i gamle Søgne og gamle Kristiansand kommuner. I notatet benyttes disse begrepene. Kristiansand eller kommunen benyttes som navn når vi omtaler forhold som gjelder den nye kommunen.

Organisering

Enhetsleder for areal- og transport Jan Erik Lindjord er prosjektleder for arbeidet med arealstrategien. Kommunalsjef Knut Felberg er prosjekteier og administrativ styringsgruppe er ledergruppa for by- og stedsutvikling, ledet av byutviklingsdirektør Ragnar Evensen. Arealstrategien er en integrert del av kommuneplanens samfunnsdel med planrådgiver Grete Sjøholt som prosjektleder. Strategisjef, Lukas Wedemeyer er prosjekteier og kommunedirektør Camilla Dunsæd sin ledergruppe er administrativ styringsgruppe.

Skjærgården og blå næringsutvikling er et av flere tema i arbeidet med arealstrategien. I planprogrammet fastsatt av Fellesnemda 24. september 2019, er oppgavene knyttet til dette fagområdet beskrevet slik:

- Avklare rammevilkår for reiselivsnæringen og tilrettelegging for vekst i de marine næringene/blå næringsutvikling.
- Fastsette overordnede prinsipper for avveining mellom bruk og vern av sjøområdene og strandsonen som legges til grunn for hvordan skjærgården skal utvikles som en bærekraftig ressurs i nye Kristiansand og ivaretar hensynet til nabokommunene og maritimt mangfold.

Arbeidsgruppen med ansvar for *skjærgården og blå næringsutvikling* har bestått av:

- Marit Eik, areal og transport, klima- og arealutvikling
- Ellinor Borgi, plan og bygg
- Geir Askvik Haugum, Business Region Kristiansand
- Tina Abrahamsen, Business Region Kristiansand
- Trond Johanson, Parkvesenet
- Helge Solli, prosjektstaben

Kart og analyser er utarbeidet av Michael Froentjes, samfunn og innovasjon

Medvirkning

Det er gjennomført omfattende medvirkning i arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel med overordnet arealstrategi. Innspillene er oppsummert i en egen medvirkningsrapport. Enkelte innspill fra innbyggerne omhandler forhold langs kysten og allmennhetens adgang til strandsonen. Innspillsmøtet med reiselivsnæringen ble

gjennomført 14. januar, med fiskerinæringen 23. januar og med jord- og skogbruksnæringen 28. januar 2020. Arbeidsgruppen har hatt med seg problemstillinger fra innspillene i arbeidet med fagnotatet.

1.1 Geografisk avgrensing

- Avgrensing på land: Øyer, holmer og kystsonen på fastlandet med særlig vekt på 100-metersbeltet.
- Avgrensing i sjø: Sjøområdene én nautisk mil utenfor grunnlinjene (pbl §1-2)

1.2 Tematisk avgrensing

- Sentrale føringer for forvaltning av kystsonen.
- Beskrivelse av dagens situasjon, utfordringer og utviklingspotensialet.
- Prinsipper for avveining mellom bruk og vern av sjøområdene og strandsonen.
- Strategier for utvikling av
 - marine næringer
 - kystbasert reiseliv
 - fritidsboliger i kystsonen
- Konkretisering av arealutvikling for bruk og vern av kystsonen og sjøområdene skal skje gjennom utarbeiding av kommuneplanens arealdel eller egen kommunedelplan for kystsonen.

2 FNs bærekraftsmål

Høsten 2015 vedtok FNs medlemsland 17 mål og 169 delmål for bærekraftig utvikling frem mot 2030. De mest sentrale målene for tema om skjærgården og blå næringsutvikling er:

FNs hovedmål 2: Utrydde sult

- Innen 2030 utrydde sult og sikre alle mennesker, særlig fattige og personer i utsatte situasjoner, blant andre spedbarn, tilgang til trygg, ernæringsmessig fullgod og tilstrekkelig mat hele året.

Tilpasset lokale forhold handler dette målet om lokal matproduksjon.

FNs hovedmål 14: Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

- 14.1 Innen 2025 forhindre og i betydelig grad redusere alle former for havforurensning, særlig fra landbasert virksomhet, herunder forurensning forårsaket av flytende vrakrester og næringsstoffer.
- 14.2 Innen 2020 forvalte og verne økosystemene i havet og langs kysten på en bærekraftig måte for å unngå omfattende skadevirkninger, blant annet ved å styrke systemenes motstandsevne og iverksette gjenopprettende tiltak for å gjøre havene sunne og produktive.

3 Nasjonale og regionale føringer

3.1 Nasjonale føringer

3.1.1 Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging

Regjeringen skal hvert fjerde år legge fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet. Dette går fram av plan- og bygningsloven § 6-1. De nasjonale forventningene skal følges opp i fylkeskommunenes og kommunenes arbeid med planstrategier og planer, og legges til grunn for statlige myndigheters medvirkning i planleggingen. Flere av forventningene innenfor tema *-Vekstkraftige regioner og lokalsamfunn i hele landet-* er omhandler forvaltning av kystområdene. Regjeringen forventer at fylkeskommunene og kommunene:

- Identifiserer og tar hensyn til viktig naturmangfold, friluftslivsområder, overordnet grønnstruktur, kulturhistoriske verdier, kulturmiljø og landskap i planleggingen. Samlede virkninger tas hensyn til.
- Vurderer arealbruken i strandsonen langs sjøen og i og langs vassdrag i et helhetlig og langsiktig perspektiv, og tar særlige hensyn til naturmangfold, kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser.
- Avsetter tilstrekkelig areal til ønsket vekst i oppdretts- og havbruksnæringen gjennom oppdaterte planer, som også ivaretar miljøhensyn og andre samfunnsinteresser. Strategier for utvikling av havbruk utenfor kysten inngår i planene.

3.1.2 Ny vekst, stolt historie – regjeringens havstrategi 2017

Regjeringens hovedmål med strategien er å bidra til størst mulig samlet bærekraftig verdiskaping og sysselsetting i havnæringene. For å nå hovedmålet vil regjeringen arbeide langs tre spor:

- Videreutvikling av havnæringene og utvikling av nye, lønnsomme havnæringer innenfor bærekraftige rammer.
- Kunnskaps- og teknologiutvikling i havnæringene.
- Styrke de norske havnæringenes internasjonale konkurransekraft.

3.1.3 «Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjø» (kgl.res. av 25. mars 2011).

Det fremgår av planretningslinjen at byggeforbudet i 100-metersbeltet på Agder skal som hovedregel håndheves strengt og dispensasjoner unngås i sentrale områder der presset på arealene er stort. Planretningslinjen legger føringer for at kommunene bør lage helhetlige utviklingsstrategier der utbyggingsinteressene avveies mot hensynet bak byggeforbudet. Bygging og landskapsinngrep skal unngås på arealer som har betydning for andre formål, som for eksempel friluftsliv, naturvern, naturmangfold, kulturminner, kulturmiljø, landskap, landbruk, fiskerinæring, havbruk eller annen samfunnsmessig betydning.

3.2 Regionale føringer

3.2.1 Regionplan Agder 2030

Regionplan Agder 2030 inneholder mange strategier som er relevante for overordnet arealstrategi og utvikling av kystsonen.

Utfordringer og muligheter for Agder i 2019

Skjærgården og rik natur i innlandet gir et godt grunnlag for å videreutvikle Agder som turistmål. Det er områder der Agder har store naturverdier, som kystsonen og høyfjellet, som er sårbare og under utbyggingspress, blant annet på grunn av mulige nye vindkraftverk.

Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter – fremtidsbilde Agder

Strandsonen langs sjø og vassdrag er skjermet mot utbygging og vannforekomstene i regionen har god vannkvalitet.

Verdiskaping og bærekraft

Verdiskaping er basert på bærekraftig bruk av menneskelige ressurser og naturressurser.

Ivareta landskap, naturmangfold, friluftsområder, landbruksområder, strandsonen og kulturmiljø for fremtidige generasjoner gjennom utvikling, bruk og vern.

Kartlegge muligheter og utvikle bærekraftig verdiskaping på bakgrunn av kunnskap om naturressurser og kulturverdier.

Transport og kommunikasjon – fremtidsbilde Agder

Infrastruktur for godstransport er effektiv og miljøvennlig med gode koblinger mellom vei, bane, sjø og luft. Et styrket havnesamarbeid, kapasitetsøkninger på sporet og nasjonale støtteordninger for godsoverføring har ført til bedre vilkår for godstransport på sjø og jernbane.

Bygge ut en stabil og robust fiberinfrastruktur (bredbånd, mobilnett) og etablere flere sammenhengende fiberkabler til og fra Agder, inkludert internasjonale sjøfiberforbindelser.

Kultur

Verdiskapingen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og trehusbyene har økt.

Jobbe aktivt for at uthavnene og Setesdalskulturen kommer på UNESCOs liste over henholdsvis verdensarv og immateriell kulturarv.

3.2.2 Regional plan for Kristiansandsregionen 2011-2050

Strandsone

100-metersbeltet langs sjøen skal søkes bevart som et viktig natur-, landskaps- og friluftsområde. Ubebygde arealer skal bevares med minst mulig menneskelige inngrep.

3.2.3 Regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder (2016-21)

Sjøområdene i Kristiansand inngår i Regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder 2016- 2021 (vannforvaltningsplan). Arbeidet med rullering av planen er i gang, og forvaltningsplanen med tiltaksprogram skal sendes på høring høsten 2020.

Vassdragene i Kristiansand er fordelt på flere vannområder. Vassdragene i de tidligere kommunene Songdalen og Søgne, Sygna (Søgne- og Songdalselva), inngår i vannområdet Mandal-Audna. Vassdragene i gamle Kristiansand kommune inngår i vannområdene Otra og Tovdal.

Formålet med vannforvaltningsplanen er å gi rammer for fastsetting av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og en bærekraftig bruk av vannforekomstene i et langsiktig perspektiv.

Sammen med vannforvaltningsplanen er det utarbeidet et regionalt tiltaksprogram for vannregion Agder 2016-2021 (tiltaksprogram).

3.2.4 Regional plan for idrett og friluftsliv og fysisk aktivitet 2014-2020

Denne planen omhandler tidligere Vest-Agder fylke. Planen viser til Regionplan Agder 2020 og målet om at det skal tilrettelegges for sammenhengende kyststi gjennom hele Agder. Ut fra fylkets topografi, infrastruktur og bosetningsmønster må dette sees som en langsiktig visjon, fremfor et konkret mål for utbygging av en sammenhengende tursti langs sjøen. For å imøtekomme målet om kyststi gjennom Agder skal det i perioden frem mot 2020 prioriteres å legge til rette for kortere kyststitraser i nærheten av større befolkningskonsentrasjoner og/eller i områder med store opplevelseskvaliteter. Dette bør primært skje som rundturer hvor man kan benytte eksisterende infrastruktur som gang- og sykkelveier, stier og parkeringsplasser som en del av kyststien.

I de kommende årene bør hovedtyngden av tilretteleggingstiltakene for friluftsliv skje ved byer, tettsteder, boligområder, skoler og barnehager. I tillegg bør det fremdeles legges til rette for allment friluftsliv i landfaste tettstedsnære deler av strandsonen og langs vassdrag, hvor utbygging og privatisering medfører begrensede muligheter for allmenn ferdsel og opphold. Etablering og sammenkobling av attraktive turveier og turstier bør ha særlig høy prioritet. Mange steder vil det være tilstrekkelig å oppgradere eksisterende turløyper og friluftslivsområder fremfor å etablere nye. Etablering viser at rundløyper har størst bruksfrekvens og etablering av disse bør prioriteres. God informasjon og bedre merking av turløyper og friluftsområder er en sentral del av tilretteleggingen for friluftsliv.

3.3 Planstatus – føringer i kommuneplaner for Søgne og Kristiansand

3.3.1 Søgne kommune, kommuneplanens samfunnsdel 2018

Søgne kommune er et attraktivt sted å bo hele livet. 2030

- Landbruk og fiske er levende næringer i utvikling. Det er i Søgne lagt godt til rette for marine næringer som fiske og industri knyttet til havbruk.

3.3.2 Søgne kommune, kommuneplanens arealdel 2018-2030

Arealbruksprinsipper for fortetting

- Det legges ikke opp til nye hyttefelt i kommunen. Utvidelse av eksisterende felt kan skje i bakkant. Felt og områder kan fortettes der det ligger til rette for dette. Større utvidelser/fortetting bør skje gjennom plan (5 enheter eller mer).

Arealbruksprinsipper for kystsonen

- Strandsonen skal forvaltes i et langsiktig perspektiv der man gjennom helhetlig og planmessig utvikling sikrer hensynet til allmennhetens ferdsel, opphold og rekreasjon blir ivarettatt. Videre utvikling i kystsonen bør i utgangspunktet skje som fortetting av eksisterende områder for bebyggelse.
- Utbygging i kystsonen skal som hovedregel skje gjennom helhetlig og gjennomtenkt planlegging, og ikke stykkevis og delt gjennom dispensasjoner.
- Byggegrense mot sjø i kommunens planverk bør settes slik at den begrenser privatisering.
- I alle kommunens planer som omfatter kystsonen skal trasé for kyststi vurderes.
- Ved utbygging av større båtplassanlegg skal det avsettes allment tilgjengelige korttidsplasser og utsettingsramper for båt og kajakk.
- Ved etablering av nye brygger og småbåtanlegg skal det legges opp til samlokalisering i større anlegg for å redusere beslaget av areal i strandsonen.
- For å redusere beslag av areal i strandsonen bør større parkeringsplasser og båtopplagsplasser i forbindelse med småbåtanlegg legges utenfor 100-metersbeltet der dette lar seg gjøre på en hensiktsmessig måte.

3.3.3 Kristiansand kommune kommuneplanens samfunnsdel med overordnet arealstrategi 2017

Overordnet arealstrategier

- Sikre grønnstruktur, landbruksarealer, fiskeri og marine næringer, samt naturmangfold på land og i sjø.
- Sikre strandsonen for allmennheten og etablere en sammenhengende kyststi/strandpromenade.
- Sikre tilstrekkelige arealer slik at eksisterende industri- og næringsvirksomheter med sjøtilknytning kan videreutvikles og ikke bygges inne.

3.3.4 Kristiansand kommune kommuneplanens arealdel 2011

Fritidsbebyggelse

Av hensyn til den langsiktige byveksten og vern av strandsoneområder, åpnes det ikke for bygging av ny eller utvidelse av eksisterende fritidsbebyggelse utover det som fremgår av eksisterende reguleringsplaner. Det åpnes kun for fortetting/innpassing av fritidsbebyggelse i områder der arealene allerede er sterk privatisert.

Retningslinje strandsoner:

- I strandsonen skal arealbruk som sikrer natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser prioriteres.
- I områder for bebyggelse og anlegg prioriteres tiltak som ut fra sin funksjon må ligge ved sjøen, dvs. havnevirksomhet, sjørelatert næringsbebyggelse og småbåthavner.
- Det åpnes ikke for bygging av nye private boliger, fritidsboliger, boder/lagre og brygger i 100-metersbeltet ut over det som fremgår av eksisterende reguleringsplaner samt arealer som tidligere er avsatt til slikt formål i kommunedelplanene for Vågsbygd, Lund, Odderøya, Kystsoneplanen og Flekkerøyplanen.
- Innenfor områder der det i plankartet er avsatt areal for utbyggingsformål i 100-metersbeltet langs sjøen, skal det fastsettes byggegrense i reguleringsplaner. Byggegrensen skal fastsettes ut fra følgende prinsipp:
 - Det skal skilles mellom ulike tiltak slik at strandpromenade, kaier og brygger kan legges ned mot sjøen, mens annen bebyggelse plasseres lenger bak.
 - Landskapshensyn skal legges til grunn.
- Sjøboder skal være bygning for lagring av fiske- og fangstredskaper og betegnes bod/lager. Boder og lager ved sjøen, naust og båthus skal ikke innredes for og brukes til beboelse.
- Bygningene er å betrakte som uthus tilhørende bolig eller fritidsbolig innen rimelig nærhet.
- Tilbudet med badebåt opprettholdes for å sikre bedre adgang til de store øyene.
- Trasé for kyststi detaljeres og sikres fortløpende gjennom videre planlegging og utbygging.
- Når nødvendige hensyn er ivaretatt og forholdene ligger til rette for det, bør bygninger og brygger i 100-metersbeltet langs sjø kunne gjenoppføres etter brann eller naturskade i samme form og størrelser som før. Det bør også i slike tilfeller kunne gis dispensasjon fra krav om reguleringsplan for mindre tilbygg/påbygg og garasjer som nevnt i bestemmelsene §3 og for oppført inntil én brygge med 8 meter kaifront til sikring av eierens eller brukerens atkomst til bebygd eiendom.

Retningslinjer båtplasser:

- For å begrense nedbygging av strandsonen, etableres nye båtplasser ved å utvide dagens småbåthavner og bygge nye, store småbåthavner fremfor enkeltbåtplasser og mindre småbåthavner.
- Landarealene skal dimensjoneres ut fra parkeringsdekning, ikke vinteropplagsdekning.

- Det skal være 25 prosent parkeringsdekning pr. standard båt plass. Kravet kan reduseres for båthavner tilknyttet boliger rett ved båthavna og for båthavner i Kvadraturen med den nære randsonen.
- Sjøarealene skal dimensjoneres ut fra standard båt plass, bruttbredde 2,5 meter.
- Ved regulering av småbåthavner skal manøvreringsareal inngå i båthavnarealet.
- Ved etablering av nye eller utvidelse av dagens småbåthavner skal det anlegges toalett og søppelhåndtering, inkl. mottaksstasjon for farlig avfall. Det skal avsettes egen plass med tett dekke for oppsamling av avskrapet bunnstoff samt tett dekke for oppsamling av spylevann med sedimentasjonskammer og filtrering.
- Havnene skal ha offentlig tilgjengelige utsettingsramper og nødvendige anlegg som er universelt utformet.
- Havnene skal være åpne for allmenn ferdsel.
- Utforming av bryggeanlegget skal sikre god vanngjennomstrømming.

Retningslinjer Sjøarealene og tilhørende strandsone:

- Viktige fiskeområder, kasteplasser, låssettingsplasser, fiskefelt og trålfelt samt Havforskningsinstituttets strandnotstasjoner, er vist på eget temakart. I disse områdene bør det ikke gjennomføres utbyggingstiltak eller legges ledninger og kabler som hindrer fiske eller Havforskningsinstituttets ressursovervåking.
- Akvakulturnæringen er i konflikt med rekreasjon og båtutfart. Det legges ikke til rette for å videreutvikle akvakulturnæringen i kommunen.
- Områdene med eksisterende konsesjoner for oppdrett av skjell foreslås ikke videreført med slikt formål dersom konsesjonen opphører.

3.3.5 Strategiplan for idrett og friluftsliv

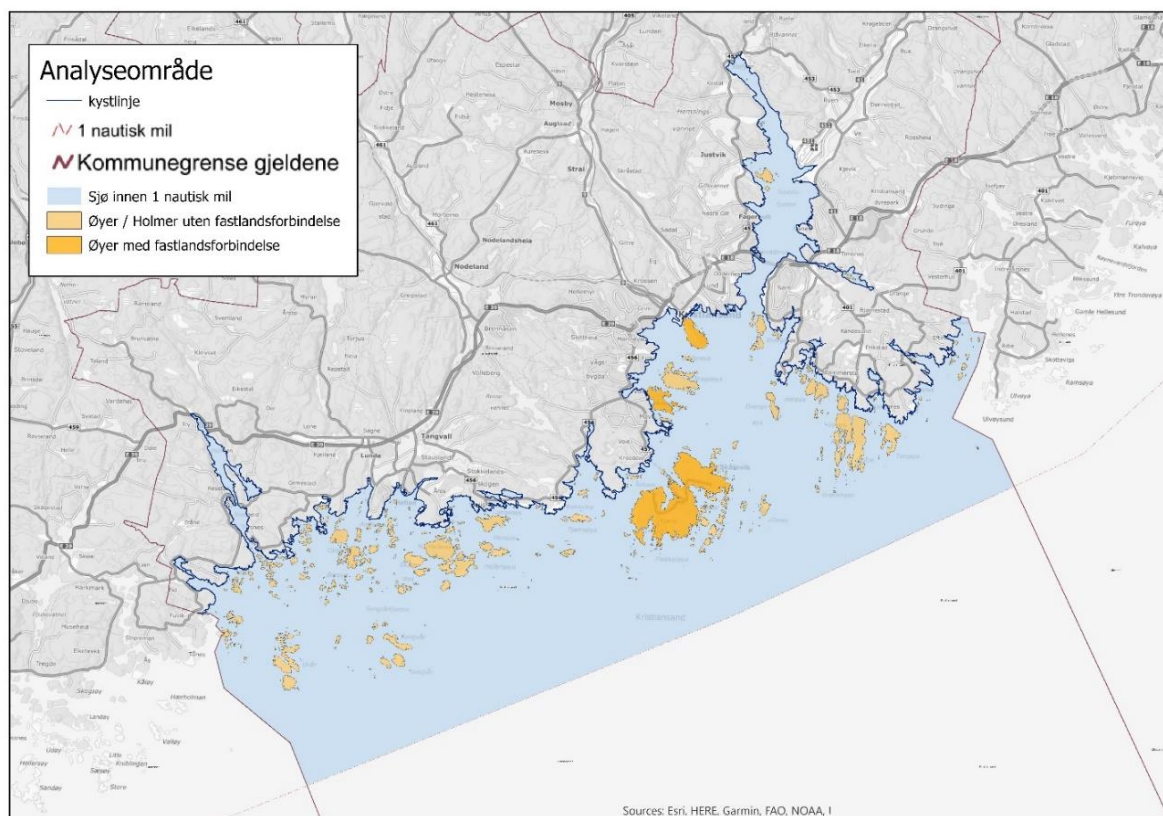
Strategidokument for idrett og friluftsliv for Kristiansand skal være et overgangsdokument for området idrett og friluftsliv i perioden 2020 – 2022, inntil kommunen har utarbeidet ny kommunal plan, alternativt kommunedelplan for idrett og friluftsliv. Strategien tar utgangspunkt i dagens dekningsgrad av anlegg og friluftsareal vurdert opp mot aktivitetsomfang i de ulike idrettsgrenene, innbyggertall, trender og behov i dagens tre kommuner. Utfordringer og muligheter er vurdert, samt at forslag til felles mål og strategier er utarbeidet for ny kommune. Planen har følgende relevante strategier for arealplanlegging:

- *Legge til rette for at veksten i persontransporten tas gjennom gange, sykkel og kollektive løsninger.*
- *Utvikle og sikre grønne korridorer og opprettholde markagrensen.*
- *Sikre grønnsstruktur, landbruksarealer, fiskeri og marine næringer, samt naturmangfold på land og i sjø.*
- *Sikre strandsonen for allmenheten og etablere en sammenhengende kyststi/strandpromenade.*

4 Kartlegging og beskrivelse av dagens situasjon, utfordringer og utviklingspotensialet

Kristiansand er, med sin beliggenhet ved sjøen et viktig knutepunkt mot Europa og viktig for sjøverts ferdsel. Kommunen har en kystlinje på 300 km, flere fjorder og over 3000 øyer, og holmer og skjær. Kystområdene med strandsone, øyer, holmer og sjøarealer er en viktig del av kommunens identitet og har stor betydning for rekreasjon og båtutfart.

Kartet viser analyseområdet

Variabel	Verdi
Lengde kystlinje fastland	299 km.
Antall øyer / holmer	3056
Areal	
Sjø innen 1 nautisk mil	259 km ²
Øyer / holmer	24 km ²

4.1 Miljøtilstand

Miljøtilstanden i sjøområdene er viktige forutsetninger for marint liv, fuglelivet, høsting av naturressurser, havbruk og rekreasjon. I vannforvaltningsplan for Agderregionen er det fastsatt mål for miljøtilstanden i vannforekomstene. Fisk er fremhevet som et viktig biologisk kvalitetselement. Svært mange av tiltakene for oppfølging av vannforvaltningsplanen er rettet mot å bedre gyte-, oppvekst- og leveområder for fisk. Det er særlig lagt vekt på artene laks, sjørørret og ål.

Kartdatabasen *vann-nett* viser at kjemisk og økologisk tilstand i vannforekomster i Norge. Den viser i tillegg miljømål, beskyttede områder som badeplasser, påvirkninger og tiltak. Kartet viser at kjemisk tilstand i kystområdene er dårlig i de aller fleste vannområdene i kommunen, mens den økologisk tilstand er varierende. Mange av vannforekomstene omfatter store areal, mens forurensningskilden kan være lokal. Det betyr at tilstanden i deler av vannforekomstene kan være bedre enn det som framkommer i kartet. Videre er kunnskapsgrunnlaget mangelfullt mange steder.

Hovedutfordringene for våre kystvannsforekomster er langtransportert forurensning, (sur nedbør og tungmetaller) fra industrien i Europa/andre land, lokal industri, overvann fra vei og byområder, renseanlegg, småbåthavner, jordbruk, utlekking av miljøgifter fra forurensede sedimenter og grunn og fremmede arter, marin forsøpling, mikroplast og eutrofiering av kystvann. Flere av utfordringene kan forsterkes som klimaendringer.

Det er gjennomført store oppryddinger i Kristiansandsfjorden (mudring og tildekking). Det Norske Veritas konkludere i *Revidert tiltaksplan for forurensede sedimenter - Kristiansandsfjorden, 2011* med at det gjenstår å gjennomføre sedimenttiltak rundt Bredalsholmen og Andøya industripark (Kyrundet) og at man må få kontroll over tilførsel av forurensning fra land. Etter de store oppryddingene ble Mattilsynets kostholdsråd for fisk i Kristiansandsfjorden endret i 2015. Det er trygt å spise fisk fra området, men folk advares fremdeles mot å spise blåskjell og brunmat fra taskekrabbe.

Vann-nett-data i gamle Søgne kommune er mangelfulle. Det mangler både økologiske og kjemiske data for Høllefjorden og Torvefjorden. Det er imidlertid gjennomført miljøovervåking knyttet til renseanleggene i Høllen, Trysnes og Ål.

Miljøovervåkingsrapporten, utarbeidet av Norconsult 2018, viser dårlig økologisk tilstand i Torvefjorden og Høllefjorden. NIVA, Norsk institutt for vannforskning kartla miljøtilstanden i utvalgte småbåthavner i Søgne i 2005. Kartleggingen viser at Torvefjorden, Solta og småbåthavna i Høllen var meget sterkt forurenset med TBT. Innerst i Høllen, der det tidligere var skipsverft og motorfabrikk er meget sterkt forurenset. Faunaundersøkelsene indikerer stor grad av forurensningspåvirkning ved Høllen og Trolig ved Torvefjorden og Solta.

Trysfjorden, Holskogkilen og Topdalsfjorden er terskelfjorder. Dette krever særlig oppmerksomhet med hensyn til miljøbelastning.

4.2 Historisk utvikling- Kulturhistorisk landskap

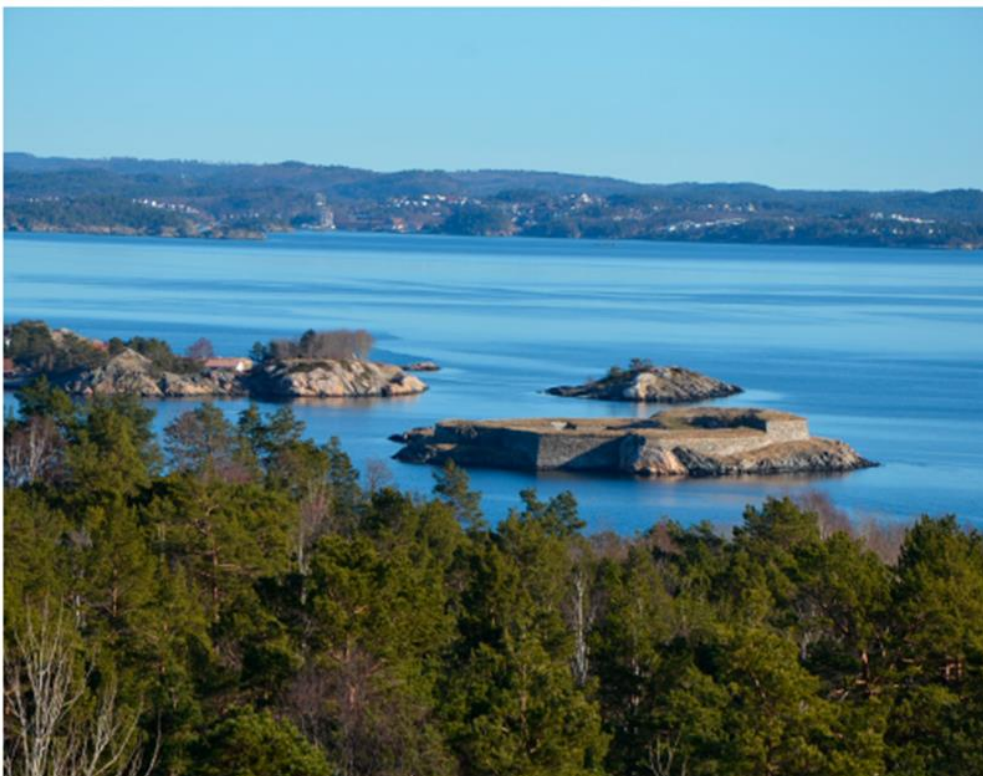
Landskapet er som en levende historiebok. Det forteller om liv og virksomhet slik det en gang var, om endringer gjennom tidene, og om hvordan det er i dag. Søgnekvinnen Sol er blant de eldste funn av menneske i Norge. For mellom 9.500 og 10.000 år siden holdt hun og flokken til ved Hummervikholmen i Søgne, i en del av fjordsystemet og skjærgården rundt Kristiansand.

Fra slutten av middelalderen var Flekkerøya en av de viktigste anløpshavner for skipstrafikken mellom Nordsjøen og Østersjøen. På vei inn og ut av Skagerak måtte seilskip ha god klaring rundt Skagen. Fartøyene måtte derfor seile mot nord og kom da nær Agderkysten.

Da Kristiansand by ble grunnlagt i 1641 var dette den eneste byen mellom Stavanger og Skien. Før anleggelse av byen var det likevel havner, handel og tettbebyggelse i området tilknyttet datidenes europavei, sjøen.

Agdersiden var militært viktig og det samme var handelen. Store mengder eik og furu ble hogd i innlandet og ført til kysten for videre frakt til Holland, England og Danmark. Spesielt stor var utførselen fra utløpet til elvene Otra og Topdalselva.

Kristiansands beliggenhet har satt markante militærhistoriske spor i kystlandskapet. I og rundt byen finnes det et mangfold av militære kulturminner fra 1500-tallet og fram til årtusenskiftet. Det militærhistoriske landskapet er formet av strategiske valg for å sikre kyststrekningen og senere innseilingen til byen.

Festningen på Fredriksholm. Dette er et av flere eldre festningsverk ved innseilingen til Kristiansand. Foto: Bjarne Tresnes Sørensen, Vest-Agder fylkeskommune.

I Kristiansandsfjorden ligger tre fyr, fredet etter kulturminneloven, med funksjonell og visuell sammenheng for innseilingen til byen. Skjærgården i Kristiansand er av Riksantikvaren vurdert til å være et kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse. Flesteparten av de nedlagte forsvarsområdene er i kommunens eie og tilrettelegges for friluftsliv samtidig som kulturhistorien ivaretas.

Grønningen fyr ytterst i Kristiansandsfjorden. Foto: Arve Kjersheim, Riksantikvaren

Losing har livnært kystbefolkningen. I Ny-Hellesund skjøt folketallet fart ved opprettelsen av Ny-Hellesund losoldermannskap i 1721. På det meste var det 20 losere ved stasjonen. Det er fremdeles synlige spor etter denne virksomheten. Utenom losingen livnærte kystbefolkningen seg av utenriks sjøfart, handel og rederivirksomhet, kystfiske, hummerfiske og et nokså skrint jordbruk på egnede plasser på øyene. Fra 1930-tallet ble eiendommer kjøpt til fritidsbruk. Dette har tiltatt mer og mer. Den eldre bebyggelsen er i dag meget ettertraktet som feriested.

Ny-Hellesunds utvikling i historisk tid kan dels inn i fire epoker, som delvis overlapper hverandre. Tidligste historie 1400 – 1600, Uthavnssamfunnet 1500 – 1900, Fiskerisamfunnet 1800 – 1950 og Fritidssamfunnet fra 1930. Denne inndelingen er også dekkende for andre deler av skjærgården i Kristiansand. Ny-Hellesund er i dag kulturmiljøfredet.

Ny-Hellesund. Helgøya. St.Olavsstrand. Foto Bjarne Tresnes Sørensen, Fylkeskonservatoren i Vest-Agder

Landskapet har alltid vært i endring, men tempoet og omfanget av endringene i vår tid øker i en slik grad at viktige verdier står i fare for å gå tapt. Den tradisjonelle kystbebyggelsen og ikke minst uthavnene utgjør, sammen med det militærhistoriske landskapet, ett av kommunens fremste karaktertrekk.

4.3 Dagens bruk og utfordringer

4.3.1 Naturvernområder og naturmangfold

4.3.1.1 Områder vernet etter naturmangfoldloven

Det er flere områder som er vernet etter naturmangfoldloven i Kristiansand skjærgården. Oksøy - Ryvingen landskapsvernområdet er det største og har utstrekning fra Oksøy i Kristiansand til Ryvingen i Lindesnes. Det samla arealet er på ca. 100 km², fordelt med 86,0 km² sjøareal og 14,0 km² landareal inkludert ferskvann. Arealet i Kristiansand er 68,9 km² inkludert vannflaten.

Formålet med landskapsvernområdet er å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten. Dette skjærgårdslandskapet karakteriseres av en sjøoverflate som brytes opp av mange lave, avslepte øyer, holmer og skjær, med tilhørende naturtyper, flora, fauna, kulturminner og kulturlandskap, herunder kystlynghei og de karakteristiske uthavnene. Allmennheten skal ha mulighet til naturopplevelser. Forskrift til Oksøy - Ryvingen landskapsvernområde fastsetter hva som tillates og ikke tillates innenfor verneområdet. Det er egne bestemmelser om havbruk. Vernet er ikke til hinder for

Det er 10 sjøfuglreservater og 1 barlind/kristornreservat langs kysten i kommunen. Flere av naturreservatene ligger innenfor landskapsvernområdet. Sjøfuglreservatene har strenge ferdselsbegrensninger i deler av året og forbud mot inngrep som kan endre naturgitte forhold. Sjøfuglreservatene er vernet for å sikre hekkelokaliteter for sjøfugl. Til sammen er det 107,56 km² knyttet til kysten (analyseområdet) som er vernet etter naturmangfoldloven.

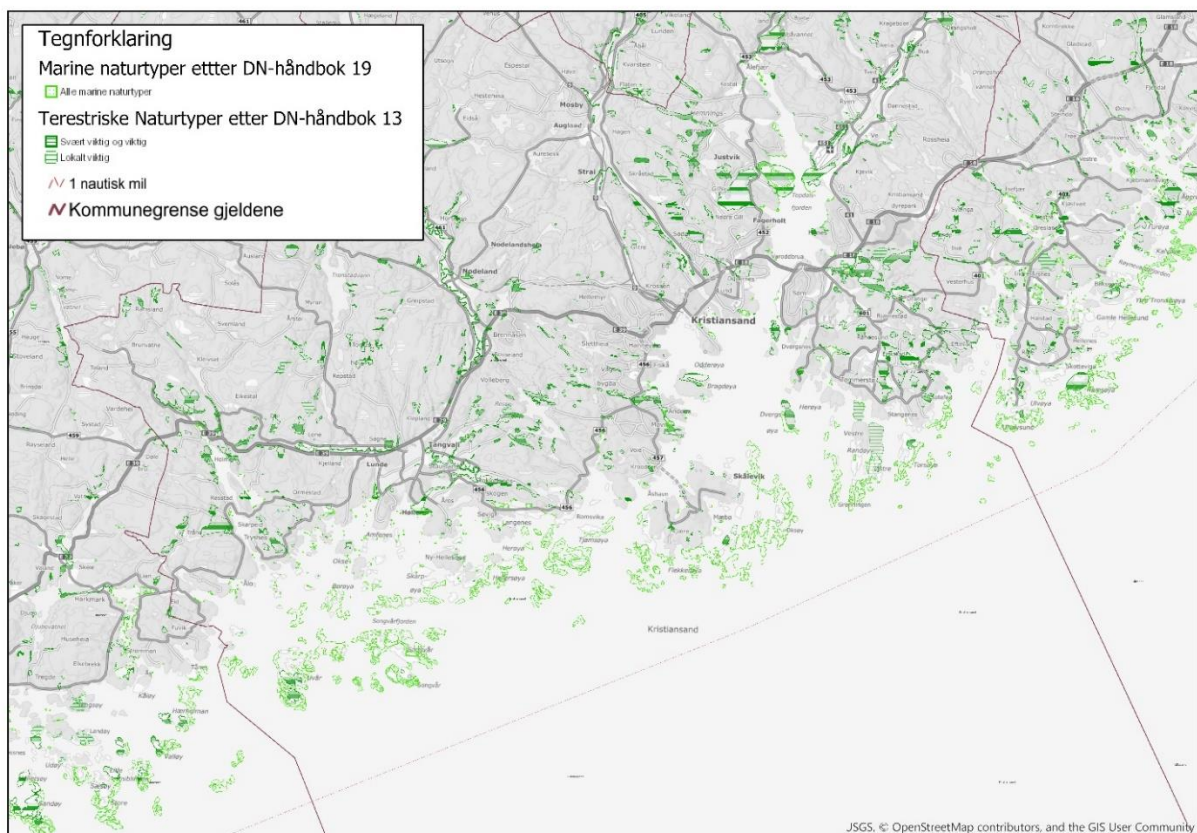

Det er tre gode lakseelver i kommunen med utløp i sjø; Otra, Topdalselva og Sygna. Lundeelva er også lakseførende, men her er det ikke åpnet opp for fiske etter arten. I tillegg er det en rekke sjøørretbekker. Laks og sjøørret er rødlistede arter og elvene og bekkene i Kristiansand er av nasjonal betydning for bestandene. Utløpene og arealdisponeringen ved utløpene er viktige for bestandene. Det er utfordringer knyttet til disse arealene med hensyn til utbygging og fysiske tiltak i vassdragene som negativt påvirker kvaliteten og kan være uheldig for bestandene av ål, laks og sjøørret.

4.3.1.3 Naturmangfold i sjø og land

Det er foretatt systematisk kartlegging av naturmangfold i sjø og på land. Kartleggingen er likevel ikke fullstendig og kunnskapsgrunnlaget er flere steder mangelfull. Nødvendig supplerende kartlegging gjennomføres som del av utsjekk av naturmangfoldloven i plan- og utbyggingssaker. Resultater av kartleggingen er tilgjengelig i kommunens kartbaser og legges til grunn i løpende arealforvaltning. Det er en rekke registreringer i kystsonen. Kartet under viser blant annet de store registrerte skjellsandområder og større ålegress- og tareskogsforekomster. Dette er begge sentrale områder for naturmangfold og livet i havet. Naturmangfoldet er sårbart og vil kunne gå tapt ved mudring og annen arealbruk som ødelegger biotopene.

Kartet viser registrert marint naturmangfold (skjellsandområder og større ålegress- og tareskogsforekomster).

4.3.2 Landbruksvirksomhet i kystområdene

Det er flere kystnære landbrukseiendommer i kommunen. Både innmark og utmark på høyer og holmer er viktige arealer for gårdens driftsgrunnlag og for matvareproduksjon i kommunen. Beiting i utmarka er viktig landskapspleie for å forhindre gjengroing. Det er beitedyr på mange holmer i Kristiansand. Det er viktig at kommunen tar i bruk arealformål og bestemmelser som sikrer at jordlovens §§ 9 og 12 fortsatt skal gjelde – dvs. hindre oppdeling og omdisponering av landbruksarealer.

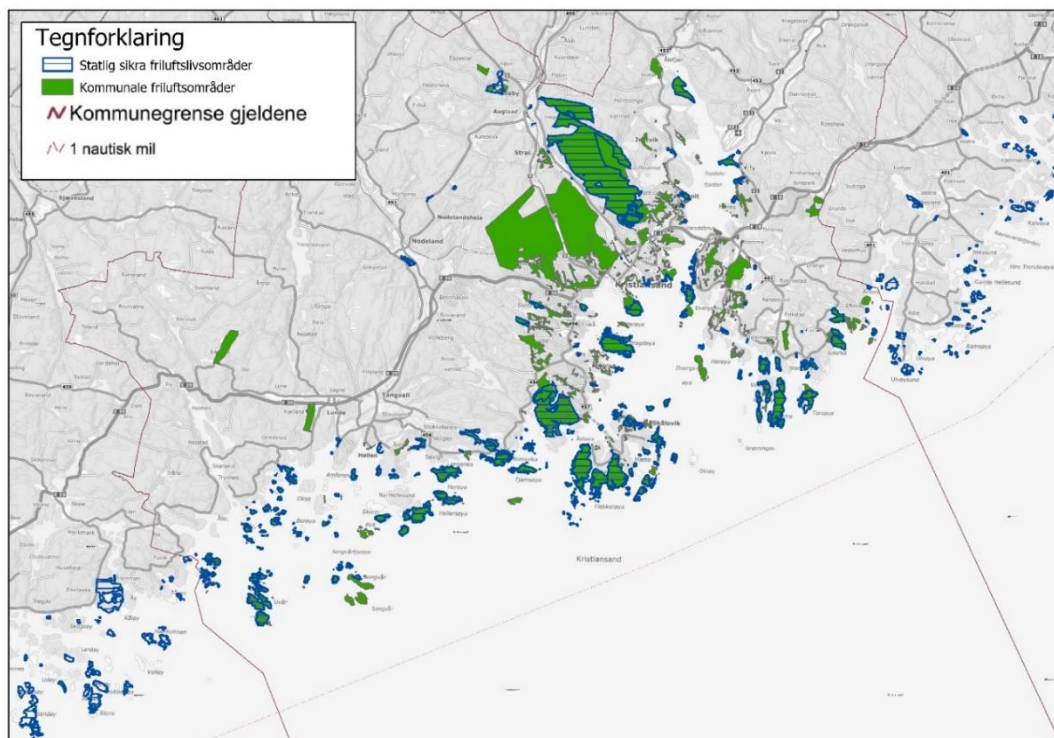
4.3.3 Friluftsliv og allmennhetens tilgang til strandsonen

Både gamle Kristiansand og Søgne kommuner har i flere år vært aktive i arbeidet med å erverve og tilrettelegge friområder for å gi innbyggerne og besøkende tilgang til friluftsområdene. Med god hjelp av statlige tilskuddsordninger har arbeidet kommet langt. Der staten har vært inne og bidratt med finansiering er det tinglyst erklæring om at områdene ikke kan benyttes til annet enn friluftsformål.

Offentlige friluftsområder og private utmarksarealer i skjærgården utgjør i sum et godt tilbud for allmennheten. Mange områder er tilrettelagt med brygger og godt tilgjengelige for de som disponerer egen båt. De landfaste arealene er særlig verdifulle da de er tilgjengelige uten bruk av båt. Arbeidet med å gjøre disse tilgjengelige og tilrettelegge for økt bruk er en pågående prosess.

Det går rutebåt fra Høllen til Ny Hellesund, Skarpøya og Borøya med 2-3 avganger daglig og mellom Kongshavn og Randøyene på skoledager. I sommermånedene 2020 vil det gå badebåt fra kai 6 i Vestre havn til Bragdøya, Randøya, Stokken og Dvergsøya. Bragdøyabåten går i rute mellom Lumber og Bragdøya virkedager hele året. I sommersesongen går det også båt på søndager. Dette båttilbudet er viktige for tilgangen til friluftsområdene i skjærgården for de som ikke har tilgang til egen båt. Men tilbudet er ikke godt nok kjent, særlig ikke for tilreisende og nye innbyggere.

Videreutvikling av rute- og badebåttilbudet og økt markedsføring og informasjon vil bedre tilgangen til skjærgården for en større andel av befolkningen. Utsetningsramper i småbåthavnene og flytebrygger er godt egnet også for utsetting av kanoer og kajaker. Særlig kajakk har fått en økt bruk de siste årene og er viktige for utøvelse av enkelt og miljøvennlig friluftsliv.

Kartet viser kommunale friluftsområder (grønn farge) og statlig sikrede friluftsområder/skjærgårdspark (blå skravur)

4.3.3.1 Utvikling kyststi

Kommunen har oppmerksomhet på gode adkomster fra boligområder til naturområder og strandsonen. Det er etablert turløyper og korridorer med varierende standarder. Det er et godt utbygd løypenett i kommunen, også i kystsonen. Eksisterende og fremtidig kyststi er vist i gjeldende kommuneplaner. Denne har behov for videreutvikling og gjennomføring. Arealer til adkomst, inkludert parkeringer flere steder mangelfullt og må sikres i videre planarbeid.

4.3.4 Bosetting på øyer uten fastlandsforbindelse

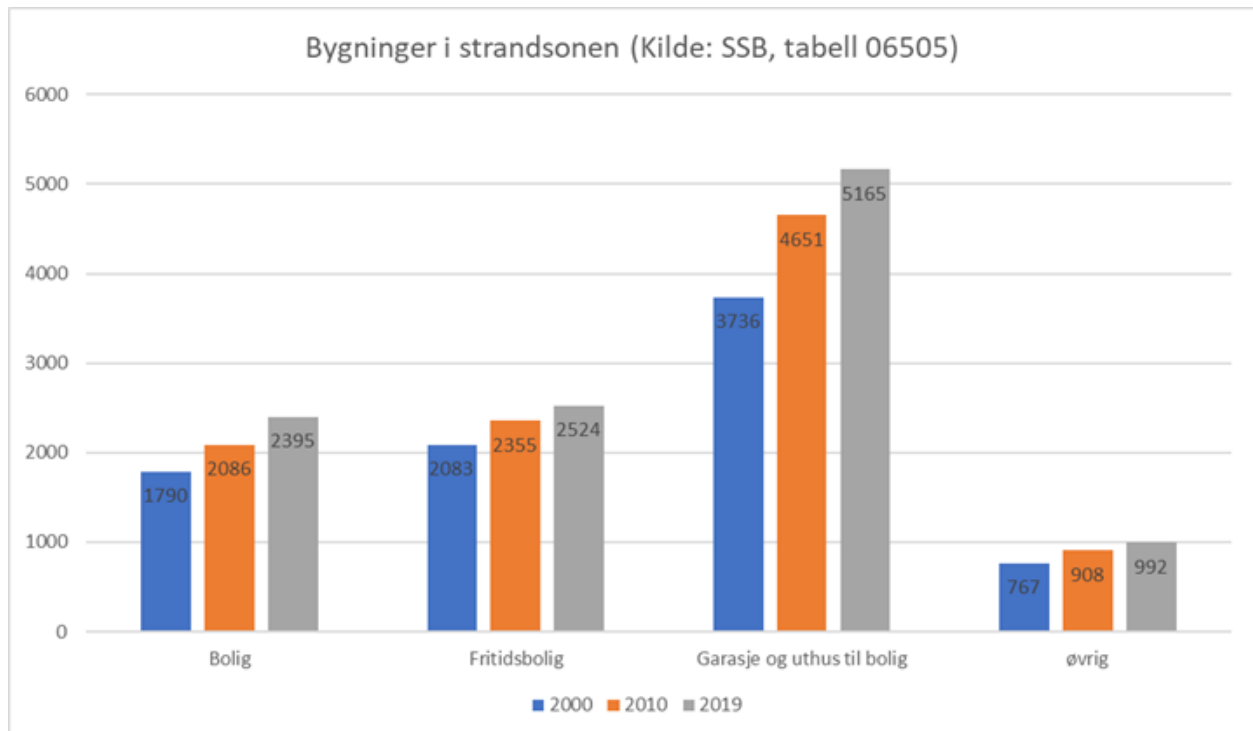
Pr. Januar 2020 var 87 fastboende personer på øyer uten fastlandsforbindelse i kommunen. Dette er en nedgang fra 98 januar 2016. Den største bosettingen er på Randøyene. Her har folketallet økt fra 50 til 58 personer i perioden. Andre øyer med fastbosetting er Herøya i Randesund og Herøya, Helgøya, Monsøya og Borøya i Søgne. Folketallet har økt på Monsøya og er redusert på Herøya i Randesund, Helgøya og Borøya. Totalt antall personer i aldersgruppen 0-9 år er redusert fra 14 til 1 person, mens aldersgruppen 10-19 er økt fra 10-14 personer. Aldersgruppen 70-89 er økt fra 8 til 12 personer.

Bosettingen på øyene har lang tradisjon. Skoleelever har båtskyss til fastlandet. Økt bosetting kan gi utfordringer knyttet til økte utgifter til kommunale tjenester, særlig dersom personer med behov for hjemmetjenester velger å bli boende på øyene.

4.3.5 Bebyggelse i 100-metersbeltet/strandsonen

Kommunen hadde i ved overgangen til 2020 totalt 11706 bygninger registret i 100-metersbeltet langs sjø, som definert i matrikkelen. 7346 av disse i gamle Kristiansand kommune og 3730 i gamle Søgne kommune. Fordelingen mellom ulike typer bebyggelse kan ses i diagrammet på neste side.

I perioden 2010 frem til 2020 er den samlede økningen bebyggelse i strandsonen på 1076 enheter bebyggelse. Av disse er 309 boligbygg (inkluderer leilighetsbygg, eneboliger, tomannsboliger osv.) og 167 fritidsboligbygg. Altså utgjør boligbygg og fritidsboligbygg ca. 45 % av ny bebyggelse i 100-metersbeltet, mens garasjer og uthus til bolig utgjør ca. 48 %. Denne kategorien favner garasjer, uthus, anneks, carporter, hagestuer og parkeringskjellere og lignende. Tiltak innenfor boligenes private sone skaper nødvendigvis ikke noe økt press på tilgjengeligheten til sjøen selv om tallet nybygg er forholdsvis høyt. Tiltak, som leegger, gjerder, plattinger og lignende i områder der allmennheten har tilgang etter frilufsloven, bidrar til privatisering og reduserer den frie ferdselen i strandsonen.

Bygninger i 100-metersbeltet

4.3.5.1 Spesielt om fritidsbebyggelse

Situasjonen i dag er at gamle Kristiansand kommune og gamle Søgne kommune har en noe forskjellig tilnærming til etablering av ny fritidsbebyggelse i 100-metersbeltet og den nære kystsonen. Dette er synlig i utviklingen av reguleringsplaner for fritidsboliger de siste 10 årene. Pr. i dag er det i kommunedelplanens arealdel gitt en fortetningsmulighet i Søgne for eksisterende arealer med fritidsbebyggelse. Det slår inn et plankrav om man vil fortette med over 5 enheter. I Kristiansand er det et uttalt ønske om ikke å fortette.

Siden 2010 har det i gamle Kristiansand kommune kun blitt vedtatt en (1) reguleringsplan med større andel fritidsbebyggelse. Detaljregulering for Skudeviga, vedtatt 2017. Dette var en omregulering av reiselivsområde med utleieenheter. Det er i forbindelse med to, tre andre reguleringsplaner blitt regulert inn noe få enheter med ny fritidsbebyggelse, men uten at hovedhensikten har vært fritidsbebyggelse. Siden 2010 har man i gamle Søgne kommune vedtatt 14 reguleringsplaner hvor hovedformålet har vært fritidsbebyggelse. Dette har i hovedsak vært fortetningsplaner eller nye arealer tilknyttet eksisterende reguleringer for fritidsbebyggelse.

I gamle Kristiansand kommune er hovedvekten av arealer som er avsatt i kommuneplanen eller regulert til fritidsboliger, rundt Stangenes og Sodefjed og på Randøyene og Herøya i øst. I vest er det på Flekkerøya og langs Sandvigdalsfjorden og Holskogkilen at konsentrasjonen er størst. Det er også en del fritidsbebyggelse som ligger uregulert i kommunedelplanens grønnstruktur og LNF-områder.

I de senere årene har de bynære arealene som var bebygd med fritidsbebyggelse i stor grad blitt transformert til boligområder. Det gjelder spesielt i den østre delen av gamle

Kristiansand kommune. En slik transformasjon har i mindre grad skjedd i Søgne. I enkelte områder, som Langenes, Amfenes, Hummmerviga, Trysfjorden og i Ny-Hellesund, ligger boliger og fritidsboliger tett inntil hverandre.

I gamle Søgne ligger hovedvekten av fritidsbebyggelsen i kystsonen sør for Langenesveien, rundt Kilen, Krossneset og Oftenes. Utover dette er det fritidsbebyggelse på øyene i skjærgården. Mesteparten av fritidsbebyggelsen er regulert eller ligger innenfor arealer som er avsatt til fritidsbebyggelse i kommuneplanen, men det er også en del fritidsbebyggelse som ligger uregulert i kommuneplanens LNF-områder.

Fritidsbebyggelsen i gamle Søgne kommune er i langt større grad blandet sammen med boligbebyggelsen. Den samme transformasjonen av fritidsbebyggelse til boligbebyggelse har ikke skjedd i Søgne. En grunn til dette kan være at det er mindre attraktivt økonomisk med slik transformasjon, en annen grunn er at presset på areal til boligbebyggelse ikke har vært den samme som i Kristiansand.

En annen problemstilling med hensyn til 100-metersbeltet er bruksendring, og ulovlig bruk av sjøboder / naust til fritidsbebyggelse. Dette er en situasjon som ofte kommer på grunn av endrede behov hos eiere. Tilknytningen til den tradisjonelle næringsvirksomhet er begrenset og flere ønsker sjøboder / naust omdisponert til fritidsbebyggelse. I gamle Kristiansand kommune har vedtaket om effektivering av kommunedelplanen for strandsonen på Flekkerøy vært hjemlende for denne typen omdisponering. Der hvor kriteriene har vært tilstede har omdisponering funnet sted. Gamle Søgne kommune har ikke i samme grad hatt saker knyttet til omdisponering av naust / sjøboder.

Utfordringer med fritidsbebyggelsen i 100-metersbeltet:

- Ulik tilnærming til etablering av ny fritidsbebyggelse i gamle Kristiansand og gamle Søgne kommuner
- Mange gamle reguleringsplaner som er dårlige styringsverktøy
- Utvidelse av eksisterende fritidsbebyggelse uten reguleringsplan
- Fremføring av infrastruktur til eksisterende fritidsbebyggelse, både med og uten reguleringsplan
- Privatisering av arealene ned til sjøen med brygger, naust, hager og uteplasser
- Privatisering hindrer fremføring av kommunal kyststi
- Bruk av sjøboder til (ulovlig) fritidsbebyggelse

4.3.6 Småbåthavner

I kommuneplanens arealdel i de tidligere kommunene er det til sammen avsatt 81 arealer til småbåthavner. Dette innbefatter både offentlige og private havner. I tillegg er det mange private brygger som ikke er avsatt til småbåthavn.

Kristiansand kommune disponere pr. 1.1.2020 4278 båtplasser fordelt på 23 småbåthavner, 22 av disse ligger i gamle Kristiansand kommune. I tillegg er den ytterste delen av Solta båthavn i gamle Søgne kommune kommunal. Ny kommunal småbåthavn ved Lindebø brygger på Flekkerøy er ferdig regulert og forventes utbygd i løpet av 2020.

Det er pr. januar 2020 ca. 550 ledige plasser i de kommunale havnene. De to store havnene øst for byen (Ronsbukta og Hånesbukta) har en del ledig kapasitet. Det er også

noen ledige båtplasser i vest. I sentrumshavnene er det stort sett fullt belegg på uttriggerplasser. Wire og påleplasser har noe ledig.

Ca. 850 personer står på venteliste for båtplass i kommunen. 600 av de som står på venteliste ønsker båtplass i sone sentrum, 100 i sone øst, 100 i sone vest og 50 i sone nord. Disse fordeles etter ansiennitet når plasser blir ledig. Kommunen har en egen liste for folk som har båtplass, men ønsker å bytte. Ca. 300 står på denne lista.

Småbåthavnkontoret jobber med en optimalisering/endring av bredder for å tilby plass til de som står på ventelister. Dette vil få ned antallet ledige plasser betraktelig. I tillegg jobbes det med digitalisering av bookingssystem, begrensing av utslipp av miljøgifter til land og sjø og kameraovervåking.

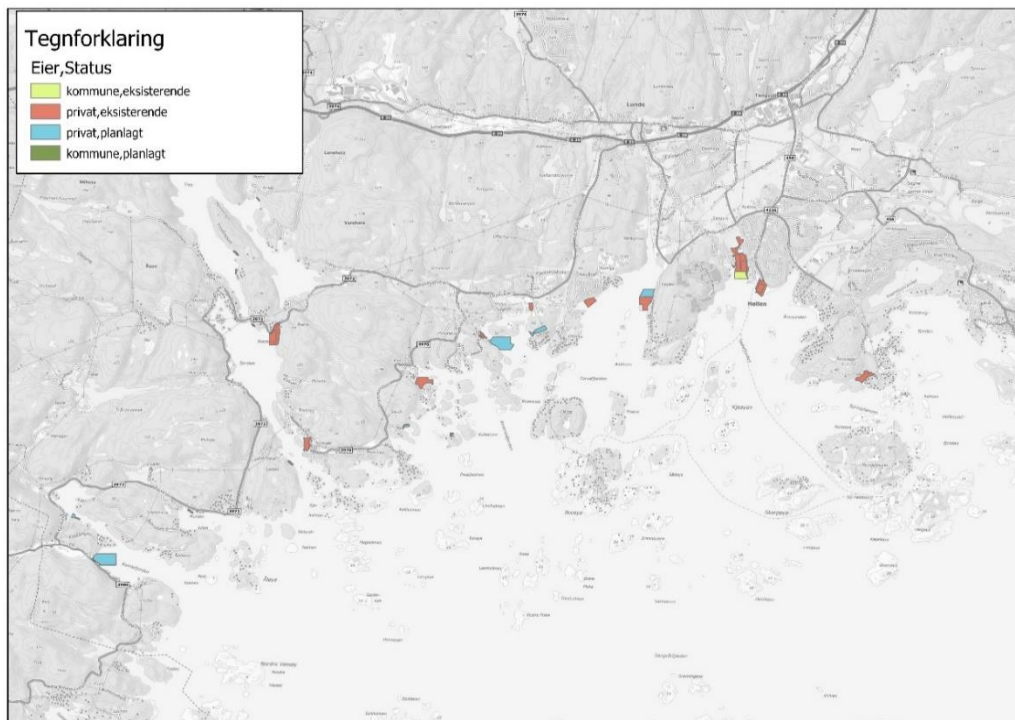
Gamle Kristiansand har også flere store private småbåthavner. De største ligger i Fidjekilen, Korsvikfjorden og Holskogkilen. Det er også betydelig båtplasser i Holterona og Drangsvann.

Kommuneplanens arealdel i gamle Kristiansand kommune har avsatt areal til utvidelse av enkelte eksisterende småbåthavner. Det er krav om at det utarbeides reguleringsplan før eventuell utvidelse.

Søgne har tre store private småbåthavner som inngår i et felles ventelistesystem, med tilsammen ca 600 båtplasser. Dette er Torvefjorden småbåthavn, som drives av Torvefjorden båtforening. Den eldste delen av båthavnen i Solta og båtplassene i Høllen drives av Høllen og Solta båtforening (etter leieavtale om grunn med kommunen). I Søgne er det i tillegg mange mindre private anlegg som er etablert i forbindelse med utbygging av både boliger og fritidsboliger.

Det ligger inne noen større arealer for fremtidige småbåthavner – Kumlefjorden, Riveneset Øst, Skarpeid og flere mindre arealer. Småbåthavna på Skarpeid er under utbygging. Eksisterende småbåthavner som Torvfjorden og Heftenes er gitt mulighet til utvidelse. Det er krav om reguleringsplan før eventuell utvidelse.

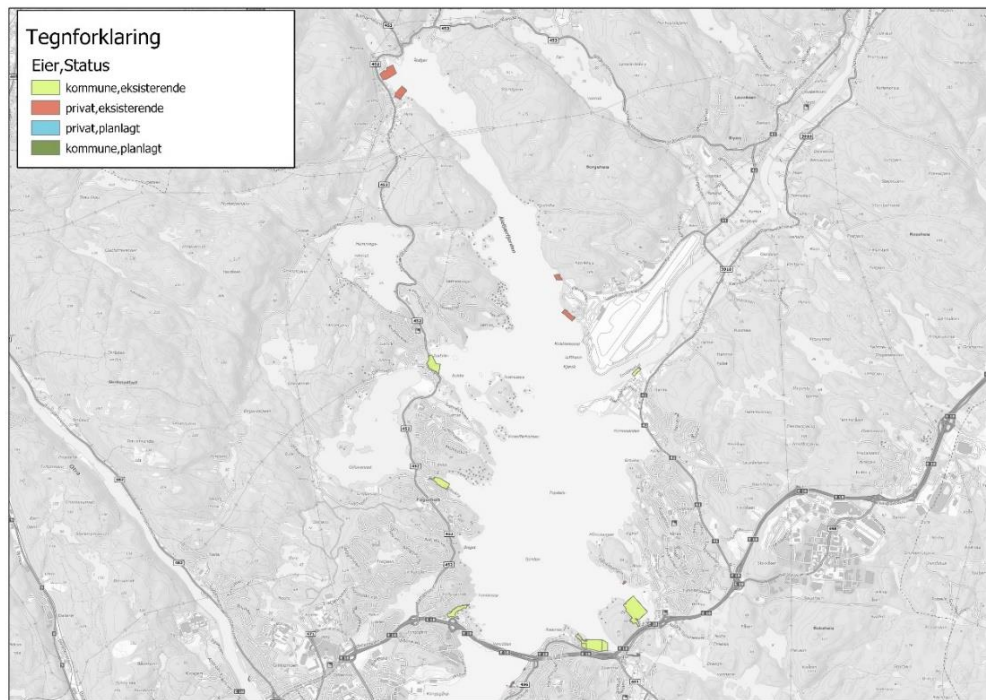
Kommunen har samlet sett god tilgang på offentlige og private båtplasser. Gamle Kristiansand kommune har krav til miljøoppfølging og fasiliteter ved opparbeidelse av småbåthavner. Disse skal også gjennom en reguleringsprosess før etablering gjennomføres. I gamle Søgne kommune ønsker de å ha samlokalisering av anlegg for å redusere presset på strandsonen. Opplag og parkering bør lokaliseres utenfor 100-metersbeltet.

Kartet viser eksisterende og planlagte kommunale og private småbåthavner øst i kommunen, tidligere Søgne kommune.

Kartet viser eksisterende og planlagte kommunale og private småbåthavner i deler av kommunen, Flekkerøy, Vågsbygd, sentrum, Lund og Korsvikfjorden.

Kartet viser eksisterende og planlagte kommunale og private småbåthavner i deler av kommunen, Topdalsfjorden.

Kartet viser eksisterende og planlagte kommunale og private småbåthavner i deler av kommunen, Kvadraturen, Lund og Randesund.

4.3.7 Næringsliv og havnevirksomhet

Det er et nasjonalt og regionalt ønske å videreutvikle næringer knyttet til sjøområdene. Kristiansand har i dag en sterk næring knyttet til leverandørindustrien og teknologi innenfor olje, gass, offshore og maritim teknologi, da spesielt rettet mot kraner og vinsjer. Videre er det et godt etablert fiskeri, med vekst i kvoter (kjøp) og nybygging av fartøy.

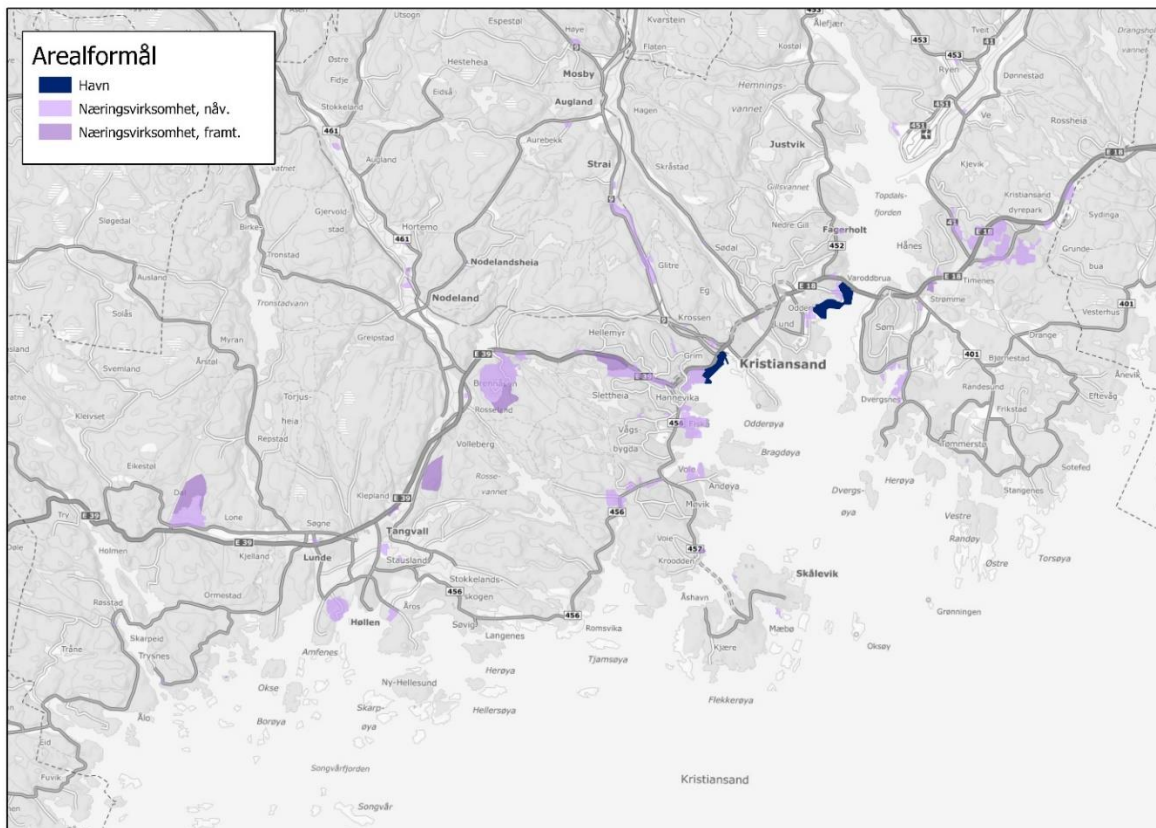
4.3.7.1 Havner, offentlige kaier og næringsområder med dypvannskaier

Kristiansand havns hovedaktiviteter er i dag lokalisert i Vestre havn og Kongsgård-Vige. Kristiansand havn eier i tillegg ei kai på østsida, sør i Korsvikfjorden.

I Vestre havn er containerterminalen lokalisert på Lagmannsholmen og ferjeterminalen i KVM-bukta/Hampa. Cruiseterminal er flyttet fra Silokaia til ny kai på Lagmannsholmen og en mindre pir lengre ute på Odderøya. Godsaktiviteten som tidligere var på Silokaia er flyttet til Kongsgård-Vige. I Kongsgård-Vige omfatter aktiviteten i hovedsak tørrbulk (bl.a. cement) stykk gods, prosjektlaster f.eks. større konstruksjoner til vegbygging, industriinstallasjoner osv.) og OSP (offshore supply port).

Kristiansand havn, havneavsnitt vest og nord

Kartet viser arealer avsatt til havneformål og næring i kommuneplanens arealdel for de gamle kommunene.

Gamle Søgne kommune har ingen arealer som er avsatt til kai eller havner i kommuneplankartet, men den offentlige kaia i Høllen er regulert til havneområde. Her fra går det daglig rutebåt til Ny Hellesund, Skarpøya og Borøya. Det er ikke avklart om den vil inngå som en del av Kristiansand havn sin virksomhet. Det er også kommunal kai i Kongshavn. Herfra går det rutebåt til Randøyene på skoledager. Avinor har tilrettelagt for båtskyss til og fra Kjevik brygge.

I beredskapssammenheng er det reist spørsmål om båtskyss mellom Flekkerøya og fastlandet dersom Flekkerøytunellen stenges. Det er reist spørsmål om båtskyss (elektrisk) som del av det ordinære kollektivtilbudet mellom bydelene i kommunen. Dette er en utredning tas ikke opp i den overordnede arealstrategien.

I kommuneplanens arealdel for de gamle kommunene er det satt av til sammen 1,75 km² som ligger mindre enn 100 meter fra sjøen. Nærings-/industriområdene i Høllen vest, Kylesund/Andøya industriområde, Lumber, Elkem og Nikkelverket har privat dypvannskaier. Disse kaianleggene er i bruk og avgjørende for næringsvirksomheten, for å få råvarer inn og/eller produkter eksportert.

Det har de siste årene vært flere henvendelser til kommunen om disponering av de sjørettede næringsarealene til andre formål. Mange av arealene er attraktive og sentrums-/knutepunktsnære og transformasjon til boligutvikling eller annen næringsbebyggelse gir stor verdiøkning av eiendommene.

Det er gjennomført flere endringer av arealbruken. I gamle Kristiansand kommune er utviklingen av boliger på Lumber en slik type sak. Det er også en pågående diskusjon rundt etablering av andre type funksjoner rundt Korsvikfjorden/Stødden. På Flekkerøy har det vært gjennomført og er pågående prosesser med hensyn til endring av tradisjonelle næringsarealer for fiske til andre funksjoner. Skalaen er mindre enn på fastlandet, men har likevel store konsekvenser for nærmiljøet og hvordan kommunen skal behandle fremtidige forespørsler om endringer.

4.3.7.2 Fiskeri

Fra 1990 har det vært en reduksjon i antall personer som har fiske som hovedyrke, det siste tiåret har det økt litt, men er ikke på høyde med 1990. I gamle Kristiansand kommune er det i 2019 79 heltidsfiskere og i gamle Søgne kommune er det 49 heltidsfiskere. Det er totalt 25 stykker som hadde det som biyrke. Antall fiskefartøy har gått betydelig ned siden 1990, og i 2019 er det 98 fiskefartøy i gamle Kristiansand og Søgne kommuner. Antallet fiskebåter er redusert, men størrelsen på båtene har økt i samme periode. Fiskerne melder om at fiskebåtene har blitt mer effektive og er i drift større deler av døgnet og gjennom hele uka.

Fiskeflåten fisker for det meste reker (ca. 80 %). Det resterende er knyttet til noen mindre torske- og NVG-sildekvoter lenger nord. Fiskere fra kommunen fisker hovedsakelig i Skagerrak og i Nordsjøen. I sjøområdene rundt Kristiansand er det flere gytefelt for torsk, rekefelt og fiskeområder for passive redskap, eksempelvis garn og line. De siste er områder hvor det drives eller har vært drevet yrkes-, fritids- og/eller turistfiske og som kan påregnes brukt i fremtiden.

Hjemleveransen av fisk er god, men det er noe lekkasje til Danmark ved Hanstholm og noe til Mandal som bidrar til redusert verdiskaping i kommunen. Et fartøy kan ha flere kvoter, og kvotene er ofte kjøpt og ikke leid. I den senere tiden har det vært stor investeringsvilje blant fiskerne i kommunen, både når det kommer til kvoter og fartøy. Det fører til at hvert fartøy er bedrifter med stor omsetning og høye verdier. Fordelingen av kvoten er med å regulere hvor mye av fisken som kan fiskes, og omsetningstallene øker for fiskerne og fiskerne får mer igjen for det som fiskes. Utviklingen går i retning av at mer av fisken kan tas i bruk, noe som også kan gi mer verdi for fiskeren og foredlerne.

Infrastruktur

Fiskerne har behov for kaiområder som fartøyene kan legge til og områder på land hvor de kan oppbevare utstyr og klargjøre fisken for videre foredling. I tillegg til egnede områder på land har fiskerne behov for sikker innseiling og god adkomst til områdene fra land. Det betyr at fiskerne kan ferdes trygt til og fra kaiområdene samtidig som sikkerheten til annen ferdsel til sjøs (nyttetraffikk og fritidstrafikk) ivaretas. Nå som fiskebåtene har blitt større og annen aktivitet øker gir det nye utfordringer.

Fiskebrygga med fiskebasaren er det viktigste fiskemottaket i kommunen, men området har sine utfordringer. Eksempelvis kan tilretteleggingen for fritidsbåter, turisme og friluftsliv på Odderøya føre til mer aktivitet i innseilingen til fiskemottaket på Fiskebrygga. Det må også tilrettelegges for at råvarer og utstyr kan fraktes fra/til kaiområdet på en sikker måte og ivareta sikkerheten av både myke og harde trafikanter. I dag oppleves det som en utfordring ved Fiskemottaket når cruiseskip ligger til kai og

cruiseturistene kan gå uten hindringer inn på området til Fiskemottaket. Dette er et område hvor fisken lastes fra båtene på trucker som tar fisken videre på lastebiler etc. En annen utfordring er knyttet til fylling av drivstoff når anlegget på Krodden legges ned. En skissert løsning er at drivstoff blir fylt på tankbiler som kjøres til kaikanten for å fylle det videre i båtene. Dette kan bidra til mer trafikk i kaiområdene og det er en risiko knyttet til å flytte drivstoff flere ganger.

Flekkerøy har flere mindre næringsområder med private brygger de fleste med dårlig kjøreadkomst. En del av disse benyttes fremdeles av fiskere, mens andre er ikke lenger i bruk til formålet. Størstedelen av Geiderøya på Flekkerøy er regulert til fiskerihavn med tilhørende industrianlegg og lager. Reguleringsplanen åpner også opp for virksomheter knyttet til serviceoppdrag i skjærgården og serviceanlegg for fiskerinæringen. Planen hjemler utvidelse av industri-/lagerområder ved fylling i sjø. Den offentlige delen av næringsområdet eies av Kristiansand næringselskap, KNAS.

På Langenes er det et gammelt, nedlagte fiskemottaket og en del mindre områder regulert til fiskeri. Områdene er viktige for fiskeflåten i Søgne.

Vekst og verdiskaping

Potensialet for økt fangst av tradisjonelle arter er begrenset av fiskekvoter. De største utviklingsmulighetene for fiskerinæringen er å bedre forholdene for videreutvikling av eksisterende fiskerinæringsområder på land. Gode fasiliteter på kaia med mottak er viktig for at fiskerne skal velge å levere fisken i Kristiansand fremfor Hanstholm, Mandal eller andre havner langs kysten.

Det ligger også et visst utviklingspotensial i videreforedling av råvarene for videre salg og eksport. Beliggenheten mot Europa gir fortrinn som kan utnyttes bedre med eksport av bearbejdede råvarer via containere på ferge, fly og jernbane. Arealer knyttet til videreforedling av råvarene må ikke ligge på kaikanten, men det må være i tilknytting til logistikknutepunkt slik at varene kan fraktes til/fra på en effektiv måte. Dermed kan tilrettelagte områder på land med god infrastruktur og egnede havn/kaianlegg bidra til at kommunen kan tiltrekke seg flere og større fartøy som leverer til kommunen og ytterligere verdiskaping når det kommer til videreforedling av råvarene.

4.3.7.3 Akvakultur

Havbruk er strengt regulert i Norge og krever både konsesjon og godkjent produksjonslokalitet. Hensynet til miljø og optimal bruk av kystsonen er hensyn som skal ivaretas både ved etablering, drift og avvikling av akvakultur. Søknadsbehandlingen forutsetter godkjenninger fra mange fagmyndigheter, med Fiskeridirektoratet og Mattilsynet, miljøvernmyndighetene og fylkeskommunen som de mest fremtredende. Det kan ikke gis tillatelse i strid med arealplaner etter plan- og bygningsloven, uten godkjenning av kommunen.

Havbruksnæringen i Norge har hatt en omfattende vekst i Norge fra Flekkefjord og nordover, og er en av Norges største eksportvarer. Verdiskapingen skjer i all hovedsak knyttet til produksjonen av artene laks og ørret, samt med tilhørende produksjon av renseskall (arter som spiser lakselus, rognkjeks og diverse leppefisk) til produksjonen av laks og ørret.

Akvakultur kan omfatte mange arter (Laks, Ørret, Torsk, Kveite, Flekksteinbit, Blåskjell, Østers, Kamskjell, Sukkertare, Nori, mikroalger med flere) og produksjonen rettes som oftest mot mat og råvareproduksjon eller som biologisk kontrollfunksjon i annen produksjon.

Kristiansand og Sørlandet har andre produksjonsbetingelser enn resten av kysten fra Flekkefjord og nordover, med kaldt vann om vinteren og varmt vann om sommeren. Det gir utfordringer for produksjon av de artene med produksjonsmetodene som har vært brukt frem til i dag. Det er et selskap som produserer laks øst for Kvinesdal i dag. Det ligger i Lillesand, og de har en helt egen produksjonssyklus og form som skiller seg fra resten av Norge.

Akvakulturnæringen i kommunen er relativt beskjeden. Det er fire konsesjoner i drift i kommunen. To for oppdrett av blåskjell på Kalholmen og Herøya vest i gamle Søgne kommune. Begge eid av Sjøfrakt Sør AS. Der har de tillatelse til å produsere stort kamskjell, østers og blåskjell. De to andre konsesjonene gjelder hummerproduksjon. Flekkerøyhummer har konsesjon for hummerhavbeite øst av Flekkerøy og har satt ut 44000 hummer i perioden 2015-2019. Selskapet driver også hummerklekkeri på Hattesteinen basert på fangst av 50-75 lokal rognhummer pr. år. På Hattesteinen er det også søkt om tillatelse til foring av villfanget taskekrabbe. Det har tidligere vært lokaliteter/konsesjoner for oppdrett av skjell ved Borøya, Herøya nord og Tjamsøya i Søgne, Laksevika på Flekkerøy og Randvik som ligger delvis i Lillesand kommune.

Vest-Agder - Kristiansand							
Tillatelsesnr	Kapasitet	Enhet	Formål	Type	Art	Etablert	Utgår
VAK 0317			Kommersiell	Akvakulturdyr I Tidlige Livsstadier	Hummer	2017-06-02	2020-10-01
	250,00	KG	Kommersiell	Stamdyr	Hummer	2017-06-02	2020-10-01
VAK 0801	350,00	DA	Kommersiell	Havbeite	Hummer	2014-07-01	2024-07-01
VAS 0302			Kommersiell	Akvakulturdyr Til Konsum	Stort kamskjell (Kamskjell)	2001-08-28	
			Kommersiell	Akvakulturdyr Til Konsum	Østers	2001-08-28	
	45,00	DA	Kommersiell	Akvakulturdyr Til Konsum	Blåskjell	2001-08-28	
VAS 0303			Kommersiell	Akvakulturdyr Til Konsum	Stort kamskjell (Kamskjell)	2001-08-28	
			Kommersiell	Akvakulturdyr Til Konsum	Østers	2001-08-28	
	23,00	DA	Kommersiell	Akvakulturdyr Til Konsum	Blåskjell	2001-08-28	

Opplisting av konsesjoner i kommunen.

Gamle Kristiansand kommune har retningslinjer til arealdelen om at det ikke skal legges til rette for å videreutvikle akvakulturnæringen i kommunen. I gamle Søgne kommune har strategien vært å legge til rette for marine næringer som fiske og industri knyttet til havbruk.

Det er ikke avsatt arealer til akvakultur i kommuneplanens arealdel, utover eksisterende lokaliteter for skjellproduksjon i gamle Søgne kommune.

Fra juni 2013 har Fiskeridirektoratet lyst ut grønne tillatelser for produksjon av laks og ørret, som har som formål å redusere miljøutfordringene med rømming av oppdrettsfisk og spredning av lakselus. De er gitt (en eller flere?) tillatelse i produksjonsområde 1 – Svenskegrensen til Jæren, med oppdrettsfirmaet (et eller flere) som er tildelt konsesjon er på utkikk etter lokalitet for å realisere tillatelsen. Miljøkrav og de grønne konsesjonene har ført til en økt oppmerksomhet på ny teknologi og nye produksjonsmetoder. Disse har i all hovedsak dreid seg om to nye retninger. Lukkede-/semilukkede anlegg i sjø og anlegg i åpent farvann (exposed). Videre har det også blitt mer vanlig med RAS anlegg (resirkulering av sjøvann) på land, med produksjon opp til 1+kg på land, før fisken settes i sjøen.

Kristiansand har et visst potensial for vekst i akvakulturnæringen, men strandsonen og sjøområdene på har mange brukerinteresser og det er utfordrende å finne lokaliteter uten brukskonflikter. Kristiansand er en kommune i vekst med en økende befolkning og mange tilreisende. Arealene som er godt egnet til akvakultur, på lokaliteter som er beskyttet for vær, vind og strøm, er også viktige for rekreasjon og båtutfart for innbyggere, brukere av fritidsboliger og andre tilreisende. Store deler av sjøområdene ligger innenfor Oksøy – Ryvingen landskapsvernområde, som har restriksjoner mot havbruk med installasjoner over vann. Terselfjordene har dårlig vannutskifting og er lite egnet for åpne oppdrettsanlegg. Det samme gjelder sjøområder med miljøgifter. Oppdrettsanlegg må heller ikke lokaliseres i områder med skipstrafikk og havnevirksomhet. De eksponerte arealene mot åpent hav har færre interessekonflikter, men forutsetter andre mer kostnadskrevenne produksjonsmetoder. En forutsetning for tilrettelegging for oppdrettsnæringen i Kristiansand må være at anleggene lokaliseres i områder uten store brukerkonflikter, i tråd med akvakulturlovens forutsetninger, og at det stilles krav om moderne teknologi, eksempelvis lukkede anlegg eller andre produksjonsløsninger som begrenser eventuelle utslipp langt utover tradisjonelle metoder. Sannsynligheten for at en produksjon skal gi finansiell avkastning bør også vektlegges. Både grønn og økonomisk bærekraft er viktige aspekter.

4.3.7.4 Reiseliv

Sørlandet er en av Norges største turistdestinasjoner, og tiltrekker seg mange besøkende spesielt gjennom sommersesongen. Kystområdene, skjærgården og kulturminner er en sentral del av regionens identitet og viktig for reise- og opplevelsesnæringen i landsdelen. Økt tilrettelegging vil gi bedre tilgang til skjærgården for innbyggerne, men også for tilreisende og bidra til å styrke reiselivet. For å nå denne målgruppen er det behov for bedre informasjon, også på engelsk.

Ny-Hellesund er en av de best bevarte uthavnene langs sørlandskysten og kulturmiljøet i uthavnen ble fredet i 2016. Som flere skjærgårdspærler er uthavnen kun tilgjengelig med båt. Båtturister har god tilgang til disse rekreasjonsområdene. For innbyggere og

besøkende uten tilgang til egen båt, er rutebåten fra Høllen til Ny-Hellesund et alternativ. Badebåten fra Kristiansand sentrum til Bragdøya, Randøya, Stokken og Dvergsøya er viktig for å tilgjengeliggjøre disse øyperlene.

Området på Fiskebrygga med fiskemottaket og Fiskebasaren er kulturbyggende og en viktig reiselivsopplevelse samt identitetsbygger for sørlendingen. Det å se fartøyene legge til kai, og se fisken direkte fra båten til Fiskebasaren og videre til eget middagsbord er viktig for vår kultur. Fiskebrygga og Fiskebasaren er også et bidrag til å gjøre Kristiansand til en levende by, med ulike opplevelser og inntrykk.

54 % av norske overnattinger knyttet til ferie- og fritid er ikke-kommersielle overnattinger, dvs at overnatting skjer i egen eller lånt fritidsbolig hos venner, bekjente og familie, i telt eller bobil utenfor campingplass. Utleie av fritidsboliger, og private boliger har økt de senere årene, avhjelper underskuddet/er et supplement til hoteller og campingplasser. Brukere av fritidsboliger utgjør en stor andel av turismen til Sørlandet. Disse turistene benytter seg av fasiliteter og bidrar til lokalt næringsliv i form av handel, opplevelser og håndverkertjenester. Det store antallet sommerturister er dermed med å finansiere helårsdrift for deler av næringslivet.

Globale megatrender påvirker også det naturbaserte reiselivet, og interessen for opplevelser og aktiviteter øker. Det blir stadig flere mennesker i verden. Folk lever lenger og flere bor urbant, noe som fører til at flere reiser og vil oppleve natur. Stadig flere av oss er opptatt av egen helse, det er en bedring av helsetilstanden og velstanden i den eldre befolkningen som igjen fører til økt interesse for tilrettelagte fysiske aktiviteter. Teknologien påvirker også hvordan vi reiser, og hva vi gjør på ferie. Eksempelvis har den utstrakte bruken av informasjons- og kommunikasjonsteknologi ført til endrede reisevaner. Her påvirker både dekningsområder og deling av informasjon (bilder, film etc.) hva vi gjør på en ferie og hva vi gjør på neste ferie. Økt velstand og delingsøkonomi påvirker bruken av penger på ferie. Det siste aspektet i denne sammenheng er at turisten er opptatt av bærekraft. Disse megatrendene gir muligheter for vekst i reise- og opplevelsesnæringen på flere områder.

Kristiansand har et potensial til mer kommersiell bruk av skjærgården. Skjærgården og sjøen kan benyttes til ulike aktiviteter og opplevelser, og kommersielle tilbydere kan bidra til at turister og fastboende kan få opplevelser ut over hva kommunal tilrettelegging kan gi. Eksempelvis kajakkturet med guide, dykkerkurs, matlaging i strandkanten eller øyhopping for å nevne noen alternativer.

Kommunen har flere viktige kulturminner som kan tilrettelegges og tilgjengeliggjøres på en bedre måte. Det arbeides med blant annet med utvikling av kanonmuseet på Kroodden. Videre skal det utarbeides besøksstrategi for Oksøy - Ryvingen landskapsvernområde. Skjærgårdsparken kan tilrettelegges for bedre adkomst med turistbåt/badebåt og allment tilgjengelige kystledsbygg, brygger og toaletter utvides der det er behov.

En annen utviklingsmulighet for reiselivet er knyttet til det å bli klassifisert som *Bærekraftig reisemål*. En slik sertifisering kan gi økt attraktivitet for et reisemål i seg selv. For å oppnå denne statusen er det flere tiltak som må gjennomføres, eksempelvis må formidling av natur- og kulturverdier og bestemmelser som skal beskytte områdene formidles på flere språk. I tillegg er andel innvilgede dispensasjonssøknader for nybygg i 100-meters beltet viktig for sertifiseringen *Bærekraftig reisemål*.

Økt synlighet og tilgjengeliggjøring av kystområdene knyttet til friluftsliv, skjærgård og kulturarv kan bidra til at besøkende blir i kommunen lenger, eller at gjestene får en bedre opplevelse når de er her. Kristiansand tiltrekker seg i stor grad norske turister, og har dermed et potensial for å tiltrekke seg flere utenlandske turister som kanskje har andre behov enn den norske turisten.

5 Anbefalinger til overordnet arealstrategi – oppfølging i kommuneplanens arealdel

Strandsonen og sjøområdene på Sørlandet har mange brukerinteresser. Økt marin matproduksjon er et nasjonalt mål og et viktig bidrag for å nå FN's bærekraftsmål nr 2 om å utrydde sult. Samtidig er Kristiansand en kommune i vekst med en økende befolkning og mange tilreisende. Arealer som er godt egnet til akvakultur, kommersielle reiselivsanlegg og fritidsbebyggelse er også viktige for natur- og kulturmiljøet, båtutfart og rekreasjon. De bynære områdene er viktige for byutvikling.

- Forvalte strandsonen i et langsiktig perspektiv, bevare 100-metersbeltet natur-, kultur-, landskaps- og friluftsområder/ prioritere allmennhetens interesser og bevare viktige natur-, kultur-, landskapsområder.
- Tilrettelegge for allmennheten, etablere en sammenhengende kyststi/strandpromenade og tilgjengeliggjøre skjærgården for både fastboende og besøkende og deres behov.

Rammevilkår for utvikling av marine næringer

- Sikre tilstrekkelige arealer slik at eksisterende industri- og næringsvirksomheter med sjøtilknytning kan videreutvikles og ikke bygges inne.
- Legge til rette for videreføring av eksisterende akvakulturanlegg.

5.1 Overordnede prinsipper for avveining mellom bruk og vern av sjøområdene og strandsonen

Strandsonen og sjøområdene på Sørlandet har mange brukerinteresser. Økt marin matproduksjon er et nasjonalt mål og et viktig bidrag for å nå FN's bærekraftsmål nr 2 om å utrydde sult. Samtidig er Kristiansand en kommune i vekst med en økende befolkning og mange tilreisende. Arealer som er godt egnet til akvakultur, kommersielle reiselivsanlegg og fritidsbebyggelse er også viktige for natur- og kulturmiljøet, båtutfart og rekreasjon. De bynære områdene er viktige for byutvikling. Avveining mellom ulike brukerinteresser vil skje i arealplanlegging og byggesaksbehandling mm.

Anbefaling

- Forvalte strandsonen i et langsiktig perspektiv, bevare 100-metersbeltet, natur-, kultur-, landskaps- og friluftsområder/ prioritere allmennhetens interesser og bevare viktige natur-, kultur-, landskapsområder.

- Tilrettelegge for allmennheten, etablere en sammenhengende kyststi/strandpromenade og tilgjengeliggjøre skjærgården for både fastboende og besøkende og deres behov.

5.2 Rammevilkår for utvikling av marine næringer

- Sikre tilstrekkelige arealer slik at eksisterende industri- og næringsvirksomheter med sjøtilknytning kan videreutvikles og ikke bygges inne.
- Legge til rette for videreføring av eksisterende akvakulturanlegg og kystbasert næringsutvikling innenfor omgivelsenes tålegrense.

5.3 Rammevilkår for reiselivsnæringen

Anbefaling til samfunnsdelen.

- Være en pådriver for at Kristiansand blir klassifisert som bærekraftig reisemål.

6 Problemstillinger som følges opp i kommuneplanens arealdel

- Sikre arealer for videre utvikling av fiskerinæringen.
- Avklare arealbehov og forutsetninger for utvikling av kystbasert næringsutvikling.
- Videreutvikle kyststien, turløypernettet.
- Utforming av retningslinjer / prinsipper for fortetting og utvidelse av eksisterende enkelt fritidsbebyggelse.
- Vurdere om det er avsatte arealer til fritidsbebyggelse som bør endres til boligbebyggelse.

7 Annen oppfølging

- Videreutvikle kyst- og kulturlandskapsbasert reiseliv og ta hensyn til reiselivets behov i informasjon om tilgang til friluftsområder og kulturmiljø.
- Tilrettelegging av kulturmiljøet for innbyggere og turister – formidling.
- Øke kunnskapen om miljøtilstanden og naturmangfold i sjøområdene.